

Zmiana roli wsparcia specjalistycznego

Sprawozdanie końcowe

EUROPEAN AGENCY
for Special Needs and Inclusive Education

ZMIANA ROLI WSPARCIA SPECJALISTYCZNEGO

Sprawozdanie końcowe

C R O S P

Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej (Agencja) jest organizacją niezależną i samorządną. Agencja jest współfinansowana przez ministerstwa edukacji w krajach członkowskich oraz otrzymuje wsparcie Komisji Europejskiej za pośrednictwem dotacji operacyjnej w ramach programu edukacyjnego Unii Europejskiej (UE).

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Finansowane przez Unię Europejską. Przedstawione w niniejszej publikacji opinie i poglądy poszczególnych osób nie zawsze pokrywają się z oficjalnym stanowiskiem Agencji, krajów członkowskich Agencji czy też Komisji Europejskiej. Ani Unia Europejska, ani Komisja Europejska nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

Poglądy wyrażone przez dowolną osobę w tym dokumencie nie muszą reprezentować oficjalnych poglądów Agencji, jej krajów członkowskich lub Komisji Europejskiej.

© European Agency for Special Needs and Inclusive Education 2022

Redakcja: Mary Kyriazopoulou i Anthoula Kefallinou

Ta publikacja jest zasobem o otwartym dostępie. To znaczy, że można ją swobodnie udostępniać, wykorzystywać i rozpowszechniać, przy odpowiednim oznaczeniu autorstwa Europejskiej Agencji ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej. Więcej informacji zawiera Polityka otwartego dostępu Agencji: www.european-agency.org/open-access-policy.

Publikację można cytować pod warunkiem zamieszczenia dokładnego adresu bibliograficznego: Europejska Agencja ds. Potrzeb Specjalnych i Edukacji Włączającej, 2022. *Zmiana roli wsparcia specjalistycznego: Sprawozdanie końcowe* (M. Kyriazopoulou i A. Kefallinou, red.). Odense, Dania

Niniejsza praca jest udostępniona na zasadach licencji **Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych 4.0 Międzynarodowe** (CC BY-NC-ND 4.0). Zabrania się modyfikowania i tłumaczenia tej publikacji bez zgody Agencji.

Z myślą o większej dostępności niniejsze sprawozdanie jest dostępne w 25 językach oraz w łatwo dostępnym formacie elektronicznym na stronie internetowej Agencji: www.european-agency.org

Tekst jest tłumaczeniem oryginalnego tekstu w języku angielskim. W razie wątpliwości co do dokładności tłumaczenia prosimy zapoznać się z oryginalnym tekstem w języku angielskim.

ISBN: 978-87-7599-021-4 (elektroniczny)

Sekretariat

Østre Stationsvej 33
DK-5000 Odense C Denmark
Tel.: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Biuro w Brukseli

Rue Montoyer, 21
BE-1000 Brussels Belgium
Tel.: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

Spis treści

Wprowadzenie	5
Faza 1: Analiza podejść do wsparcia specjalistycznego w krajach europejskich	6
Faza 2: Opracowanie schematu działania w celu zmiany roli wsparcia specjalistycznego	8
Nadrzędne ramy działania CROSP	9
Narzędzie do samooceny CROSP: schemat działania na rzecz zmiany roli wsparcia specjalistycznego	12
Uwagi końcowe	15
Bibliografia	16

Wprowadzenie

Oparte na prawach podejście do edukacji włączającej, postulowane przez **Konwencję ONZ o prawach dziecka** (1989) i **Konwencję ONZ o prawach osób z niepełnoprównościami** (2006), promuje wysokiej jakości edukację dla wszystkich. Wszystkie kraje członkowskie Europejskiej Agencji ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej (Agencji) zgodnie pracują nad rozwojem systemów edukacji włączającej, których celem jest zapewnienie wszystkim uczniom prawa do edukacji włączającej razem z rówieśnikami w ich lokalnych społecznościach (**Agencja Europejska, 2015**).

Dążąc do realizacji tego opartego na prawach celu kolejne państwa coraz częściej dostrzegają potrzebę zmiany roli wsparcia specjalistycznego. Zamiast umieszczania uczniów potrzebujących wsparcia w placówkach specjalnych, w systemach edukacji oczekuje się od specjalistów w szkołach ogólnodostępnych, że będą odpowiadali na zróżnicowane potrzeby uczniów (**Rada Unii Europejskiej, 2018; Agencja Europejska, 2015**). Kluczowym zagadnieniem w wielu krajach jest zatem ustalenie roli wsparcia specjalistycznego we realizacji praw wszystkich uczniów do edukacji włączającej.

Projekt **Zmiana roli wsparcia specjalistycznego we wspieraniu edukacji włączającej** (CROSP) koncentrował się na reorganizacji wsparcia specjalistycznego w taki sposób, aby wspomóc realizację prawa wszystkich uczniów do edukacji włączającej. Jego celem było zidentyfikowanie i przeanalizowanie wyzwań i możliwości polityki i praktyki danego kraju, które mają wpływ na reorganizację i reformę wsparcia specjalistycznego na rzecz edukacji włączającej dla wszystkich uczniów.

Projekt CROSP przebiegał w dwóch fazach:

- Faza 1 (2017-2018) obejmowała szczegółową analizę wcześniejszych, aktualnych i przewidywanych przyszłych trendów i sytuacji w obszarze wsparcia specjalistycznego w 26 krajach członkowskich Agencji. Jej rezultatem jest **Raport z fazy 1** (Agencja Europejska, 2019).
- Faza 2 (2019-2022) została oparta na najważniejszych wynikach fazy 1, z naciskiem na działania związane z partnerskim uczeniem się (ang. peer learning). Obejmowały one warsztaty tematyczne z udziałem decydentów z krajów członkowskich Agencji. Podejście oparte na partnerskim uczeniu się miało umożliwić krajom członkowskim opracowanie bardziej skutecznych strategii poprawy roli wsparcia specjalistycznego na rzecz edukacji włączającej. Faza 2 zakończyło opracowanie **schematu** postępowania w formie **Narzędzia do samooceny CROSP**, które uwzględnia wszystkie priorytety i strategie polityczne, a także główne kroki czy też kamienie milowe (tj. kluczowe działania) w procesie zmian.

Niniejszy raport przedstawia kluczowe wnioski płynące z fazy 1 i 2 projektu CROSP.

Faza 1: Analiza podejść do wsparcia specjalistycznego w krajach europejskich

---

Celem fazy było stworzenie klarownego obrazu ewolucji wsparcia specjalistycznego w zakresie realizacji praw uczniów do edukacji, a w szczególności edukacji włączającej. Zidentyfikowano i przeanalizowano czynniki w obrębie polityki i praktyki poszczególnych krajów, które sprzyjają zmianom wsparcia specjalistycznego na rzecz edukacji włączającej dla wszystkich uczniów.

W fazie 1 analizy wzięto udział dwadzieścia sześć krajów członkowskich Agencji.

Przedstawiciele krajów członkowskich przygotowali raporty zawierające dane opracowane przez krajowe sieci ekspertów. Raporty dotyczyły wszelkich form wsparcia specjalistycznego na rzecz szkół ogólnodostępnych, w których uczniowie realizują obowiązek szkolny. Obejmowały one wsparcie uczniów w szkołach, zespołach i klasach specjalnych. W raportach uwzględniono również specjalistów udzielających wsparcia, porad i wskazówek uczniom oraz wszystkim zainteresowanym stronom z głównego nurtu edukacji. Raporty zawierały dane dotyczące liczby szkół specjalnych, klas i specjalistów w każdym kraju. Opisywały także struktury i procesy, takie jak polityka, systemy wsparcia i procesy transformacji.

Analiza raportów krajowych dostarczyła kluczowych informacji na temat:

- obecnej roli i głównych cech wsparcia specjalistycznego;
- głównych reform polityki poszczególnych krajów w odniesieniu do wsparcia specjalistycznego;
- dalszych zmian w polityce, niezbędnych do transformacji wsparcia specjalistycznego na rzecz edukacji włączającej.

Definiowanie wsparcia specjalistycznego

Według państw uczestniczących w projekcie świadczenia w ramach **wsparcia specjalistycznego** obejmują dodatkowe zajęcia edukacyjne, diagnozę i poradnictwo dla uczniów, a także wsparcie dla szkół, nauczycieli i rodzin. Wsparcie specjalistyczne może przybierać formę działań podejmowanych w szkołach, specjalistycznych ośrodkach oraz szkołach specjalnych.

W działania te angażują się różne grupy specjalistów z zakresu kształcenia specjalnego, pomocy społecznej, rehabilitacji, ochrony zdrowia, wczesnej interwencji, rozwoju osobistego oraz nauczyciele na poszczególnych etapach kształcenia w obrębie systemu edukacji.

Kraje członkowskie Agencji aktywnie rozwijają politykę zmiany koncepcji i reorganizacji wsparcia specjalistycznego na rzecz edukacji włączającej. Główne reformy polityki obejmują:

- promowanie podejścia opartego na prawach;
- reformowanie relacji między głównym nurtem edukacji a wsparciem specjalistycznym;
- rozwijanie nowych systemów wsparcia.

Korzyści ze zmian roli wsparcia specjalistycznego

W wielu państwach transformacja wsparcia specjalistycznego na rzecz edukacji włączającej sprawia, że więcej uczniów kształci się w zwykłych szkołach, ponieważ otrzymują tam wsparcie, którego potrzebują.

Wpływa to również pozytywnie na stosunek do edukacyjnej różnorodności w szkole.

Ponadto zwiększa się w szkołach świadomość potrzeby tworzenia włączających i elastycznych środowisk uczenia się. Zmiana roli wsparcia specjalistycznego na rzecz włączania w klasach ogólnodostępnych może zapobiec przedwczesnemu przerywaniu nauki przez uczniów i pomóc nauczycielom w zdobywaniu umiejętności wspierania wszystkich uczniów.

Korzyści te sprzyjają szerszemu włączaniu i rozwojowi lepiej włączających systemów, które zapewniają wysokiej jakości edukację dla wszystkich uczniów (Agencja Europejska, 2015).

Obszary polityki, które mogą inspirować zmiany

Analiza danych ujawnia potrzebę dalszego tworzenia warunków do funkcjonowania wsparcia specjalistycznego jako zasobu dla szkół ogólnodostępnych oraz wsparcia merytorycznego dla zainteresowanych stron w zakresie narzędzi do wdrażania edukacji włączającej. Przekształcenie wsparcia specjalistycznego w zasób obejmuje cztery powiązane ze sobą obszary, które decydenci uznają za istotne. Są to:

- Zarządzanie wspomagające współpracę między wsparciem specjalistycznym i szkołami ogólnodostępnymi na wszystkich poziomach.
- Finansowanie wsparcia specjalistycznego w takim zakresie, aby mogło ono funkcjonować jako zasób dla edukacji włączającej.

- Budowanie potencjału, kształcenie specjalistów w zakresie wyposażania nauczycieli w szkołach ogólnodostępnych w niezbędne umiejętności z zakresu metodyki nauczania.
- Zapewnienie jakości wsparcia specjalistycznego w celu promowania przejrzystości i odpowiedzialności systemów edukacji włączającej.

Te obszary polityki odnoszą się do kluczowych komponentów, które zostały zidentyfikowane w poprzednich pracach Agencji, w celu opracowania skutecznych, opłacalnych mechanizmów alokacji zasobów i zmniejszenia nierówności w edukacji (zob. **Zasady finansowania systemów edukacji włączającej**).

Raport z fazy 1 CROSP (Agencja Europejska, 2019) zawiera więcej informacji na temat rezultatów fazy 1. **Film animowany** oraz **infografika** zawierające kluczowe przesłania z fazy 1 są również dostępne na **stronie internetowej CROSP**.

Faza 2: Opracowanie schematu działania w celu zmiany roli wsparcia specjalistycznego

---

Faza 2, w oparciu o kluczowe wnioski fazy 1, miała na celu w szczególności umożliwienie krajom członkowskim opracowanie bardziej skutecznych strategii poprawy transformacji roli wsparcia specjalistycznego na rzecz wdrożenia edukacji włączającej.

Projekt CROSP opierał się na koncepcji partnerskiego uczenia się. Uwzględniając istniejące podejścia i metodologie (tj. **Andrews i Manning, 2015**) oraz wcześniejsze prace Agencji (tj. **Przegląd i analiza polityki krajowej; Zasady finansowania systemów edukacji włączającej**), decydenci z pokrewnych branż zaangażowali się we wspólne działania i dyskusje.

Podejście oparte na partnerskim uczeniu się łączyło trzy powiązane ze sobą cele:

- **Cel merytoryczny**, obejmujący systematyczne uczenie się między państwami. Założeniem było wyjście poza wymianę informacji i stworzenie forum dla uporządkowanej refleksji nad wyzwaniem z zakresu polityki.
- **Cel oparty na procesie**, obejmujący wspólną ocenę i autorefleksję. Umożliwiło to państwom uczenie się od siebie nawzajem poprzez identyfikację mocnych stron i wyzwań wynikających z istniejącej polityki i strategii zmiany roli wsparcia specjalistycznego na rzecz edukacji włączającej.
- **Cel związany z rezultatami**, w tym wspólne opracowanie narzędzia do samooceny CROSP, jak również rozpowszechnienie projektu na poziomie krajowym i działania uzupełniające.

Działania w ramach fazy 2 CROSP

Podejście oparte na partnerskim uczeniu się obejmowało **dwie rundy warsztatów tematycznych**. Konferencja końcowa z udziałem wszystkich krajów członkowskich Agencji odbyła się w 2022 roku.

Podczas pierwszej rundy warsztatów przedstawiciele poszczególnych krajów omawiali skuteczne polityki i strategie krajowe/regionalne/lokalne, a także wspólne i specyficzne dla danego kraju wyzwania i doświadczenia związane z czterema obszarami tematycznymi: zarządzaniem, finansowaniem, budowaniem potencjału i zapewnianiem jakości.

W drugiej rundzie warsztatów omawiano sześć uzgodnionych zasad przewodnich („dlaczego”) oraz sposób, w jaki można je przełożyć na priorytety/strategie polityczne („co”), a następnie na konkretne działania („jak”). Warsztaty dotyczyły również opracowania i rozpropagowania narzędzia do samooceny CROSP.

Aby aktywnie zaangażować wszystkich uczestników do dyskusji, obie rundy zorganizowano w postaci „dialogowej”. Wszystkim uczestnikom przydzielono role, a dyskusjom nadano uporządkowaną formę.

Oprócz dwóch rund warsztatów tematycznych, jako kontynuacja procesu partnerskiego uczenia się, odbyły się dwa spotkania online. Dzięki temu strony uczestniczące mogły kontynuować pracę nad schematem rozwoju narzędzia.

Podejście oparte na partnerskim uczeniu się zostało poddane ocenie formatywnej. Oceniano, czy zaangażowanie rówieśników pozwoliło uzyskać takie efekty edukacyjne, które pomogą wprowadzić zmiany w procesie zmierzającym do zdefiniowania na nowo roli wsparcia specjalistycznego na rzecz edukacji włączającej. **Ocena formatywna** (Agencja Europejska, 2022) metodologii CROSP w zakresie partnerskiego uczenia się jest dostępna na stronie internetowej CROSP.

Nadrzędne ramy działania CROSP

Analiza warsztatów tematycznych CROSP pozwoliła na wyróżnić kilka **zasad wiodących**, **priorytetów politycznych** i **strategicznych**, a także **kluczowych działań** wspierających ukierunkowanie roli wsparcia specjalistycznego na rzecz edukacji włączającej. Ustalenia te zostały ujęte w szersze ramy, uwzględniające wszystkie istotne elementy procesu zmian.

1. Zasady wiodące

Zasady wiodące to nadrzędne zasady, które stanowią podstawę wdrażania polityki i strategii oraz zdolności zainteresowanych stron do codziennego wdrażania edukacji włączającej.

Mogą być postrzegane jako **zagadnienia ogólne**, ściśle powiązane ze zmieniającą się rolą wsparcia specjalistycznego. Pokazują wspólną wizję roli wsparcia specjalistycznego, zachęcając w ten sposób do współpracy wszystkie zainteresowane strony, zarówno szkoły, jak i ośrodki specjalistyczne. Są one zgodne z najnowszymi **Kluczowymi Zasadami Agencji** (2021), które wspierają wdrażanie polityki i praktyki włączającej oraz dostarczają nowych informacji.

Sześć wzajemnie uzupełniających się zasad wiodących stanowi ogólne ramy działania CROSP:

Zasada wiodąca nr 1: Rozwijanie wspólnego zaangażowania w edukację włączającą

Wszystkie zainteresowane strony powinny wypracować wspólne wartości i wspólnie zobowiązać się do zapewnienia wszystkim uczniom wysokiej jakości edukacji w szkołach ogólnodostępnych. Opieka specjalistyczna nad uczniami, którzy potrzebują wsparcia, powinna opierać się na podejściu społeczno-pedagogicznym, a nie medycznym.

Zasada wiodąca nr 2: Promowanie wymiany wiedzy i nabywania kompetencji sprzyjających włączeniu społecznemu poprzez współpracę i tworzenie sieci kontaktów

Decydenci i specjaliści w dziedzinie edukacji z placówek zarówno ogólnodostępnych, jak i specjalistycznych powinni dzielić się ze sobą wiedzą, współpracując na wszystkich etapach edukacji, a także na poziomie lokalnym/regionalnym/krajowym.

Zasada wiodąca nr 3: Zapewnienie ciągłego kształcenia zawodowego w zakresie włączania społecznego

Należy zapewnić możliwość ciągłego uczenia się wszystkim pracownikom placówek specjalistycznych i ogólnodostępnych, w tym osobom pełniącym funkcje kierownicze (dla nabycia umiejętności i kompetencji włączających).

Zasada wiodąca nr 4: Wspieranie zarządzania i przywództwa w szkole włączającej

Uniwersalne podejście do nauczania i uczenia się powinno być podstawą pracy specjalistów pełniących role liderów w placówkach ogólnodostępnych i specjalistycznych

Zasada wiodąca nr 5: Zachęcanie zainteresowanych stron do aktywnego zaangażowania

Rodziny, uczniowie i cała społeczność powinna być wspierana w aktywnym uczestnictwie w procesie uczenia się i nauczania.

Zasada wiodąca nr 6: Promowanie ciągłego monitorowania i ewaluacji

Wszyscy pracownicy placówek specjalistycznych i szkół ogólnodostępnych powinni pracować nad stworzeniem szkolnego modelu postępowania skupionego na czynnikach ułatwiających nauczanie i uczenie się oraz likwidowaniu barier.

2. Priorytety i strategie polityczne

Każda zasada wiodąca jest powiązana z priorytetami i strategiami, które zostały wskazane przez państwa podczas warsztatów jako skuteczne praktyki. Są to **cele długoterminowe**, do których należy dążyć w związku ze zmieniającą się rolą wsparcia specjalistycznego.

Każda zasada wiodąca obejmuje najważniejsze, uzupełniające się priorytety i strategie, które wspomagają zmieniającą się rolę wsparcia specjalistycznego. Kraje postrzegają te priorytety i strategie polityczne jako fundamentalne dla realizacji wartości wyrażonych w zasadach wiodących.

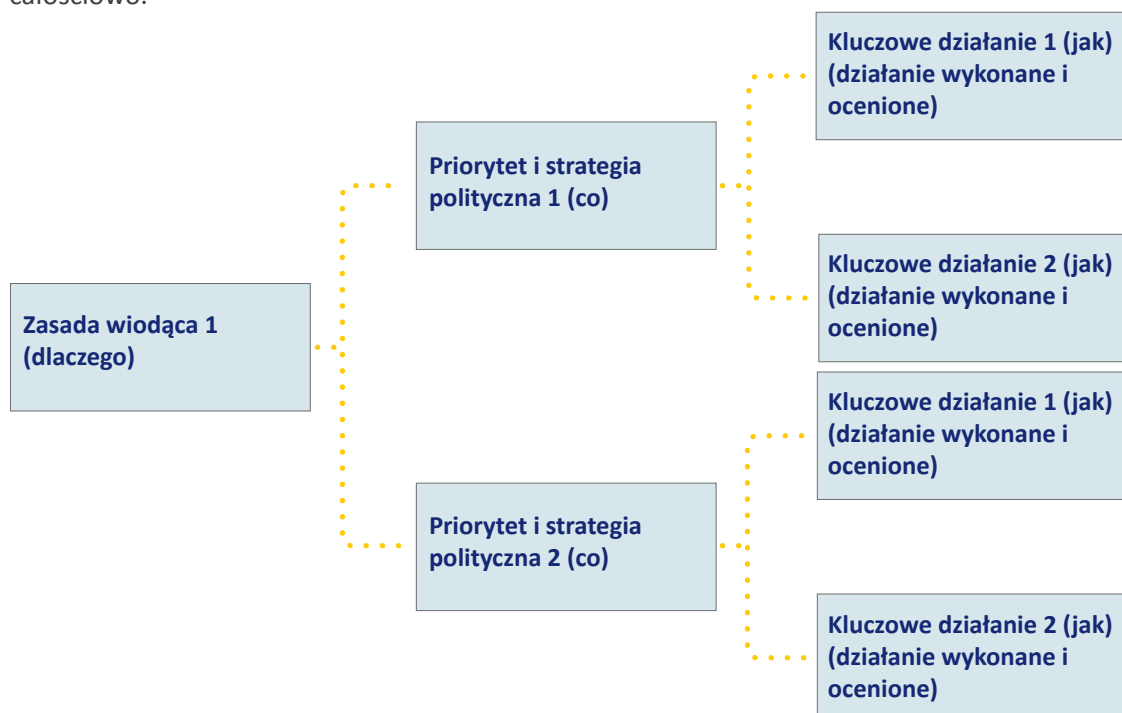
3. Kluczowe działania

Wszystkie priorytety i strategie polityczne można podzielić na kluczowe działania, stanowiące **przykłady skutecznego wdrażania** powiązanych polityk i strategii. Obejmują one kwestie **finansowania, zarządzania, budowania kompetencji i zapewniania jakości**, które umożliwiają zainteresowanym stronom realizację powiązanych polityk i strategii.

Kluczowe działania uwzględniają następujące kwestie:

- Co powinno być wykonane
- W jaki sposób należy to wykonać
- Jak należy sprawdzić skuteczność działania.

Jak pokazuje schemat 1, każda zasada wiodąca jest powiązana z pewnymi priorytetami i strategiami politycznymi, jak również z szeregiem kluczowych działań, które należy rozpatrywać całościowo.

Schemat 1. Powiązania między zasadami wiodącymi, priorytetami/strategiami politycznymi i kluczowymi działaniami

Narzędzie do samooceny CROSP: schemat działania na rzecz zmiany roli wsparcia specjalistycznego

---

Struktura CROSP była podstawą do opracowania **schematu działań w celu zmiany roli wsparcia specjalistycznego**. Schemat ten stanowi ogólne zestawienie priorytetów i strategii politycznych oraz kluczowych działań czy też głównych etapów skutecznego wdrażania.

W szczególności ma on na celu:

- pomoc państwom w ocenie/monitorowaniu ich własnej sytuacji, poprzez określenie mocnych i słabych stron oraz miejsca, w którym znajdują się na drodze do zmiany roli wsparcia specjalistycznego;
- wsparcie krajów w określeniu obszarów ustawodawstwa, które wymagają dostosowania i kolejnych kroków, które należy podjąć, wraz z określeniem zakresu odpowiedzialności wszystkich zainteresowanych stron.

Podsumowując, niniejszy plan działania łączy 6 zasad wiodących z 17 priorytetami i strategiami politycznymi, jak pokazano na schemacie 2.

Zasada wiodąca nr 1

Rozwijanie wspólnego zaangażowania w edukację włączającą

Priorytet/strategia polityczna 1.1:

Istnieje wspólne zaangażowanie na rzecz edukacji włączającej wsparte chęcią polityczną sprzyjającą długoterminowej zmianie

Priorytet/strategia polityczna 1.2:

Krajowa polityka wewnętrzna kraju obejmuje wspólne działania na rzecz edukacji włączającej, wsparte podejściem opartym na prawach

Priorytet/strategia polityczna 1.3:

Istnieją przepisy i strategie promujące powszechne zrozumienie edukacji włączającej zarówno w szkołach ogólnodostępnych, jak i placówkach specjalistycznych

Zasada wiodąca nr 2

Promowanie wymiany wiedzy i nabywania kompetencji sprzyjających włączeniu społecznemu poprzez współpracę i tworzenie sieci kontaktów

Priorytet/strategia polityczna 2.1:

Polityka i strategie wspierają dzielenie się wiedzą w drodze rozwoju społeczności kształcenia zawodowego edukacyjnych

Priorytet/strategia polityczna 2.2:

Przekształcenie szkół specjalnych w centra zasobów zapewnia wymianę wiedzy między pracownikami placówek specjalistycznych oraz szkół ogólnodostępnych

Priorytet/strategia polityczna 2.3:

Zapewnienie stałego wsparcia ze strony specjalistów pozwala pracownikom szkół ogólnodostępnych, rodzinom oraz uczniom nabywać kompetencje włączające

Zasada wiodąca nr 3

Zapewnienie ciągłego kształcenia zawodowego w zakresie włączenia społecznego

Priorytet/strategia polityczna 3.1:

Możliwości kształcenia zawodowego promują wspólny język w zakresie włączania wszystkich uczniów

Priorytet/strategia polityczna 3.2:

Specjaliści zarówno ze szkół ogólnodostępnych, jak i placówek specjalistycznych są wyposażeni w odpowiednie kompetencje/umiejętności, kwalifikacje i narzędzia do pracy ze zróżnicowanymi grupami

Priorytet/strategia polityczna 3.3:

Łączenie możliwości kształcenia zawodowego dla nauczycieli ze szkół ogólnodostępnych i placówek specjalistycznych

Schemat 2. Schemat działania CROSP

Zasada wiodąca nr 4

Wspieranie zarządzania i przywództwa w szkole włączającej

Priorytet/strategia polityczna 4.1:

Dyrektorzy szkół promują włączającą wizję, obejmującą wspólne wartości, wspólny język i rozumienie oraz podejście holistyczne

Priorytet/strategia polityczna 4.2:

Kadra kierownicza szkół ogólnodostępnych i placówek specjalistycznych dysponuje potencjałem i zasobami do wspierania edukacji włączającej

Priorytet/strategia polityczna 4.3:

Liderzy i kadra zarządzająca szkołą wspólnie wspierają edukację włączającą

Zasada wiodąca nr 5

Zachęcanie zainteresowanych stron do aktywnego zaangażowania

Priorytet/strategia polityczna 5.1:

Istnieją kompleksowe przepisy i strategie krajowe, które zostały opracowane w toku kompleksowych konsultacji z udziałem zainteresowanych stron, z wyraźną wizją i chęcią polityczną

Priorytet/strategia polityczna 5.2:

Zgodnie z przepisami uczniowie i rodziny są głównymi podmiotami i kluczowym zasobem w procesie uczenia się i nauczania

Zasada wiodąca nr 6

Promowanie ciągłego monitorowania i ewaluacji

Priorytet/strategia polityczna 6.1:

Istnieją krajowe wskaźniki jakości edukacji włączającej, które uwzględniają lokalne zróżnicowanie, różnorodność potrzeb uczniów oraz rolę wsparcia specjalistycznego

Priorytet/strategia polityczna 6.2:

Funkcjonują struktury/procesy współpracy w zakresie monitorowania i ewaluacji

Priorytet/strategia polityczna 6.3:

Istnieje kompleksowy system monitorowania i wspomagania szkół ogólnodostępnych poprzez wsparcie specjalistyczne w procesie wdrażania edukacji włączającej (obejmujący podsystemy ewaluacji wewnętrznej i zewnętrznej)

Narzędzie do samooceny CROSP uwzględnia wszystkie zasady wiodące, priorytety/strategie polityczne oraz kluczowe działania w postaci zagadnień do samodzielnego przemyślenia.

Narzędzie to jest kierowane głównie do decydentów na poziomie krajowym/regionalnym/lokalnym, a także do specjalistów na poziomie szkoły. Umożliwia ono refleksję i zapewnia stałe wsparcie dla edukacji włączającej.

Narzędzie CROSP jest **dokumentem typu open-source**. Kraje mogą opierać się na nim, weryfikować je i dostosowywać do swoich uwarunkowań. Ważne jest, aby traktować je jako narzędzie, które ewoluujące. Poszczególne kraje zachęca się do:

- przekładania zagadnień, definicji i części składowych na własne realia edukacyjne;
- współpracy i tworzenia sieci praktycznej współpracy na poziomie międzyresortowym, międzyterytorialnym i międzybranżowym;
- wykorzystywania narzędzia jako środka zapewniającego zaangażowanie zainteresowanych stron w zmiany roli wsparcia specjalistycznego.

Uwagi końcowe

Droga poszczególnych krajów do reorganizacji wsparcia specjalistycznego może przebiegać w różny sposób. Wszystkie kraje powinny jednak traktować ją jako sukcesywny, ciągły proces, który opiera się na tych samych zasadach i zmierza do tego samego kluczowego celu, jakim jest zapewnienie wszystkim uczniom edukacji wysokiej jakości.

Projekt CROSP dostarczył wiedzy ogólnej i wskazał nadrzędny schemat realizacji tego celu. Narzędzie CROSP, będące głównym rezultatem projektu, może służyć do inicjowania lub kontynuowania ciągłego procesu wspomagania zmieniającej się roli wsparcia specjalistycznego.

Narzędzie pozwala na transfer wiedzy pomiędzy specjalistami zarówno z szkół ogólnodostępnych, jaki placówek specjalistycznych, angażując ich we wspólną refleksję i działania na rzecz rozwoju systemów edukacji włączającej.

Kraje mogą potraktować to narzędzie jako przyczynek do dyskusji, której celem będzie wspólne określenie wartości, języka, strategii i działań, a także konkretnych planów wdrożenia programu. Pozwala to na międzynarodową współpracę, w ramach której poszczególne kraje przyjmują rolę „krytycznych przyjaciół”, dzielą się doświadczeniami i zapewniają sobie wzajemne wsparcie.

Jest nadzieja, że narzędzie to będzie w dalszym ciągu dostosowywane i wdrażane w poszczególnych krajach, stanowiąc wsparcie w wysiłkach na rzecz rozwoju bardziej włączających systemów edukacji.

Bibliografia

Andrews, M. i Manning, N., 2015. *A study of peer learning in public sector reforms. Experience, experiments and ideas to guide future practice. Part Three: Annexes [Badania nad partnerskim uczeniem się w reformach sektora publicznego. Doświadczenia, eksperymenty i idee do zastosowania w przyszłej praktyce. Część trzecia: Załączniki]*. Paryż: Effective Institutions Platform

Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej, 2015. *Stanowisko Agencji dotyczące systemów edukacji włączającej*. Odense, Dania

Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej, 2019. *Changing Role of Specialist Provision in Supporting Inclusive Education: Mapping Specialist Provision Approaches in European Countries [Zmiana roli wsparcia specjalistycznego we wspieraniu edukacji włączającej: Analiza podejść do wsparcia specjalistycznego w krajach europejskich]*. (S. Ebersold, M. Kyriazopoulou, A. Kefallinou i E. Rebollo Píriz, red.). Odense, Dania

Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej, 2021. *Kluczowe zasady – Wspieranie opracowywania i realizacji polityki na potrzeby edukacji włączającej*. (V. J. Donnelly i A. Watkins, red.). Odense, Dania

Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej, 2022. *Changing Role of Specialist Provision in Supporting Inclusive Education: Formative Evaluation of Peer Learning [Zmiana wsparcia specjalistycznego we wspieraniu edukacji włączającej. Ocena formatywna partnerskiego uczenia się]*. (H. Weber, red.). Odense, Dania

Organizacja Narodów Zjednoczonych, 1989. *Konwencja o prawach dziecka*. 20 listopada 1989

Organizacja Narodów Zjednoczonych, 2006. *Konwencja o prawach osób z niepełnosprawnościami*. 13 grudnia 2006

Rada Unii Europejskiej, 2018. *Zalecenie Rady z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie promowania wspólnych wartości, edukacji włączającej i europejskiego wymiaru nauczania*. (2018/C 195/01)

Sekretariat:

Østre Stationsvej 33
DK-5000
Odense C
Denmark
Tel.: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Biuro w Brukseli:

Rue Montoyer 21
BE-1000
Brussels
Belgium
Tel.: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org